

ПВНЗ Університет Короля Данила

ЗАТВЕРЖУЮ

Проректор з методичної роботи

к.і.н., доц. Л. М. Глин.

« 25 » січня 2019 р.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ

**з дисциплін «Святе Письмо» і «Філософія релігії та теодіцея»,
«Догматичне богослов'я» і «Канонічне право».**

Освітній ступінь «бакалавр»

для студентів IV курсу

Галузі знань 04 «Богослов'я»

Спеціальності 041 «Богослов'я»

Методичні вказівки з організації й проведення державних екзаменів освітнього ступеня «бакалавр» для студентів IV курсу галузі знань 04 «Богослов'я» спеціальності 041 «Богослов'я». Івано-Франківськ: Університет Короля Данила, 2019. 31 с.

Розробники:

Каленюк О. М – кандидат юридичних наук, декан гуманітарного факультету.

Савчук О. І. – кандидат філософських наук, ліценціат теології, завідувач кафедри богослов'я та суспільствознавчих дисциплін імені Академіка УАН Івана Луцького.

Дичковська Г. О. – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри богослов'я та суспільствознавчих дисциплін імені Академіка УАН Івана Луцького.

Затверджено на засіданні кафедри богослов'я та суспільствознавчих дисциплін імені Академіка УАН Івана Луцького.

Протокол № 6 від 25 січня 2019 р.

Зміст

Вступ	4
1. Загальні правила організації та проведення комплексного державного державного екзамену	5
1.1 Організація та порядок проведення державного екзамену	5
1.2 Структура екзаменаційного білета (комплексного кваліфікаційного завдання)	6
2. Програма комплексного державного екзамену	7
2.1. Навчальна дисципліна «Святе Письмо»	7
2.2. Навчальна дисципліна «Філософія релігії та теодіцея»	12
2.3. Навчальна дисципліна «Догматичне богослов'я»	20
2.4. Навчальна дисципліна «Канонічне право»	24
4. Критерії оцінювання відповіді на питання екзаменаційного білета	30

ВСТУП

Методичні рекомендації розроблені відповідно до вимог галузевих стандартів вищої освіти підготовки фахівців рівня «Бакалавр» за спеціальністю 041 «Богослов'я» і мають на меті надання допомоги студентам при підготовці до державного кваліфікаційного екзамену.

Державна атестація студента здійснюється після завершення ним навчання у закладі вищої освіти за певним освітнім ступенем.

До складання державного екзамену, що проводиться на відкритому засіданні державної комісії допускають студентів, які виконали всі вимоги навчального плану.

Державний екзамен проводиться як комплексна перевірка знань студентів з таких **навчальних дисциплін:**

1. Святе Письмо»
2. Філософія релігії та теодицея
3. Догматичне богослов'я
4. Канонічне право

Зміст комплексних кваліфікаційних завдань (ККЗ), що виносяться на державний екзамен, орієнтується на діагностику рівня опанування бакалавром професійних компетенцій, що визначені у галузевому стандарті «ГСВОУ ОКХ «Державний стандарт вищої освіти», освітньо-кваліфікаційній характеристиці, варіативній частині освітньо-кваліфікаційної характеристики, а також засобах діагностики якості вищої освіти.

1. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ

1.1. Організація та порядок проведення комплексного екзамену

Деканат, спільно із випускаючою кафедрою, формує державну екзаменаційну комісію і затверджує форму складання екзамену. Державна екзаменаційна комісія створюється щорічно для проведення державної атестації – державних екзаменів (у формі виконання ККЗ) або захисту кваліфікаційних робіт та діє протягом календарного року як єдина для денної, заочної форм навчання з кожної спеціальності.

Голова ДЕК призначається ректором університету з представників галузей-замовників. До складу комісії входять викладачі випускаючих та профільних кафедр, провідні фахівці наукових установ. Персональний склад ДЕК затверджується ректором не пізніше ніж за місяць до початку роботи.

Робота ДЕК проводиться у терміни, передбачені навчальними планами. Графік роботи комісії затверджується ректором.

Студенти, які не склали державний екзамен, допускаються до повторного складання протягом трьох років.

Державний екзамен проводиться в усній формі відповідно до затвердженої програми. До студентів доводять програму екзамену, довідкову літературу.

Розпорядженням по факультету оголошують розклад складання екзамену і проведення консультацій. Консультації проводять провідні викладачі випускної кафедри.

Екзамен проводять в навчальних групах згідно із розкладом. Всі студенти групи, сформованої деканатом, повинні з'явитися до початку екзамену в аудиторію, що вказана в розкладі.

На підготовку відповіді на запитання, які містяться в білеті, студенту відводять 0,5 години.

Під час екзамену забороняється:

- використовувати будь-яку літературу, записи, мобільні телефони;
- підказувати, розмовляти, надавати консультації студентам одне одному;
- консультиватися з членами державної екзаменаційної комісії;
- виходити з аудиторії з будь-якими робочими аркушами.

На відповіді (включно з додатковими запитаннями) відводять 30 хвилин. Порядок відповідей на запитання визначає сам студент. Відповідь студента на запитання екзаменаційного білета повинна бути чіткою, логічною та науково-обґрунтованою.

Відповідь слід будувати в єдності теорії та практики з підтвердженням теоретичних положень конкретними фактами.

Екзаменаційна комісія має право ставити додаткові запитання до білета, як поглибленого, так і доповненого характеру, але такі, що не виходять за рамки програми державного екзамену.

Екзаменаційна комісія (після завершення екзамену всіма студентами) ухвалює рішення та оголошує результати державного екзамену.

1.2. Структура екзаменаційного білета (комплексного кваліфікаційного завдання)

Екзаменаційний білет складається з чотирьох теоретичних запитань. Завдання білету мають міждисциплінарний (інтегрований) характер, спрямований на виявлення сформованості аналітичних, діагностичних, прогностичних умінь випускника. Білети рівноцінні за складністю і трудомісткістю та забезпечують перевірку готовності випускника до професійної діяльності.

2. ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ

Програма державного екзамену на присвоєння освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 041 «Богослов'я» складена згідно з галузевим стандартом вищої освіти «Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра спеціальності 041 «Богослов'я».

2.1. Навчальна дисципліна «Святе письмо»

Зміст навчальної програми

Тема 1. Вступ до курсу «Вступ до біблійних наук»

Загальна анотація. Методологічні засади і принципи курсу. Принципи об'єктивності, конфесійного плюралізму і толерантності, історизму та дуальності. Загальна характеристика богословського та світського (науково-академічного) підходів до Біблії.

Ознайомлення із структурою та загальним змістом курсу. Методика роботи з біблійними текстами. Міждисциплінарність курсу «Біблієзнавство». Біблійна історія, біблійна археологія, біблійна географія, біблійна етнологія.

Загальний огляд історіографії курсу: богословський та світський (науково-академічний) бібліографічні блоки. Методика роботи з біблійними текстами.

Тема 2. Соціально-історичний та філософсько-світоглядний контекст формування біблійних текстів

Доба виникнення Старозавітніх текстів. Загальні етапи іудейської історії. Становлення держави в Землі обітованній. Формування релігійної системи іудаїзму. Іудейське та Ізраїльське царства. Історія Храму. Завоювання Іудеї Римом. Статус Іудейської провінції в Римській імперії. Палестина в елліністичному світі.

Початки християнства і формування Новозавітньої традиції. Елліністичний світогляд та його впливи на іудейство та раннє християнство. Стоїцизм, епікурейство, скептицизм, еkleктизм, неопіфагорейство. Платонізм, неоплатонізм. Релігійні культи та масовий світогляд в Римській імперії. Релігійні вірування, месіанські, есхатологічні сподівання та інтелектуальні пошуки в іудейському середовищі. Ранньохристиянська традиція: есхатологічний та соціальний вимір формування Новозавітнього канону: еволюція і трансформація.

Тема 3. Склад та структура Біблії: канон Старого Завіту

Поняття Біблійного канону. Формування канону. Визначення «правильності» текстів та їхнього складу. Роль Переказу. Історико-культурні підстави для формування канонічного тексту.

Традиційні погляди на природу Біблійного канону. Богонатхненність як критерій канонічності. Інші критерії канонічності. Історичний характер текстуальних джерел Біблії. Богословське розуміння богодухновенності Біблійних текстів.

Традиція “усного права” як джерело Старозавітного канону. Писемні джерела Старозавітного тексту. Давньоєврейська релігійна поезія.

Тора. Становлення Старозавітних текстів, їх канонізація. «Александрійський канон: традиція Септуагінти та Вульгати». Палестинська версія: Ямнійський канон, масоретська традиція. Іудейський ТаНаХ (Тора – П’ятикнижжя, Неб’їм – Пророки, Хетувім – Писання). Упорядник ТаНаХу Раббі Акіба.

Старий завіт у християнській традиції: православна, католицька та протестантські редакції.

Структурний аналіз (філософсько-богословський контекст) Старозавітного канону: П’ятикнижжя (Буття, Вихід, Левит, Числа, Повторення Закону), Девтерономічний твір, твір Хроніста, поетичні книги, книги пророків («великі» та «малі» пророки).

Тема 4. Місце поетичних книг у структурі Святого Письма

Загальна анотація. Методологічні засади і принципи курсу. Принципи об’єктивності, конфесійного плюралізму і толерантності, історизму та дуальності. Загальна характеристика богословського та світського (науково-академічного) підходів до Біблії.

Загальний огляд історіографії курсу: богословський та світський (науково-академічний) бібліографічні блоки. Методика роботи з біблійними текстами.

Тема 5. Історизм книги Псалмів

Морально-етичний характер 1-30 псалмів. Пісня на посвяту Храму Давида. Ностальгія Ізраїля за незалежністю. Обітниця Давида. Кивот Завіту. Обітниці Божі.

Тема 6. Біблійний символізм Пісні Пісень

Теологічна алегоричність Пісні Пісень. Символічно-богословський характер поезії Нареченого. Символічно-богословський характер поезії Нареченої.

Тема 7. Компаративний аналіз поетичних книг

Теологічний аналіз поетичних книг. Семантико-семіотичний та герменевтичний аналіз поетичних книг.

Тема 8. Загальна характеристика пророчих книг

Етимологія поняття пророк у юдейській теології. Сакральна-релігійна підгрунтя пророчої місії. Гіпотези щодо авторства й історична періодизація пророчих книг.

Тема 9. Профетичний символізм книги Ісаї

Структура книги Ісаї. Історичний контекст виникнення книги Ісаї. Сотеріологічні пророцтва Ісаї. Пророцтва щодо Юдеї та Самарії. Теологічний оптимізм та алегоричність книги «втіхи Ізраїля».

Тема 10. Апологетика монотеїзму у книгах пророків Єзекиїла та Даниїла.

Есхатологічне тлумачення монотеїзму пророком Єзекиїлом. Єрусалим як місце поклоніння єдиному Богу: тлумачення протетичного символізму. Історизм книги Даниїла. Передбачення війни між Селевкідами і Птолемеями. Теологічне тлумачення молитви Даниїла.

Тема 11. Космогонічна модель книги Буття

Символізм та алегоричність біблійної розповіді про створення всесвіту. Символіка Вавилонської вежі. Укладення союзу з Авраамом. Содом і Гоморра. Перебування у єгипетському полоні.

Тема 12. Формування юдейської історично-релігійної ідентичності згідно з книгою Второзаконня

Монотеїзм Второзаконня. Критика ідолопоклонства. Повторення Декалогу. Заборона мішаних шлюбів. Золотий тілець як символ невірності. Місце Кивота Завіту в юдейській культово-обрядовій практиці. Практика релігійних паломництв у юдаїзмі. Смерть Мойсея як біблійний символ «старої людини».

Тема 13. Становлення, розпад і занепад юдейської монархії згідно із книгами Царів

Помазання на царя і тривожне очікування Адонії. Присуд Соломона. Побудова храму Соломона. Кивот Завіту у святині, молитва Соломона. Багатство Соломона. Гріх та смерть царя Соломона.

Біблійний символізм розповіді про вдову із Сарепти. Символізм жертви пророка Іллі. Покликання пророка Єлисея. Внебовзяття Іллі, початок пророчої місії Єлисея. Чудеса Єлисея: розмноження олії, отруєний казан, помноження хлібів. Релігійне відновлення Ізраїля, наступники царя Йосії.

Тема 14. Історично-догматичний характер книг Макавеїв

Святкування суботи. Очищення та нове посвячення святині. Становлення і розвиток відносин із Римом. Історія Макавейських братів та їх матері. Характеристика найважливіших догм віри: безсмертя душі, воскресіння з мертвих, тощо.

Список рекомендованої літератури:

Основна література:

1. Атлас библейской истории. С географическим указателем. Российское Библейское общество, 1995.
2. Большой путеводитель по Библии. М., 1993.
3. Библейская энциклопедия. М., 1991.
4. Гелей Г. Біблійний довідник Геллея. Торонто, 1985.
5. Релігієзнавчий словник. К., Четверта хвиля, 2016.

6. Кинематограф и Библия// Мень А. Словарь по библиологии <http://bpc056-1/psy/msu.ru/fam/books/dict/dict0.html/>
7. Музыка и Библия// Мень А. Словарь по библиологии <http://bpc056-1/psy/msu.ru/fam/books/dict/dict0.html>
8. <http://www.wco.ru/biblio/books/>(біблієзнавчий сайт)
9. Абетка християнської науки і обряду. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 2016. – 339 с.
10. Академічне релігієзнавство: Підручник / За ред. А.М. Колодного. – К., 2016. – 431 с.
11. Архієпископ Мирослав Марусин. Божественна Літургія. – Рим, 1992.
12. Бодак В.А. Релігійна обрядовість в її соціальних вимірах. – К.: Гнозис, 2000.
13. Бойчук Б.В., Кияк С.Р., Коваль І.М., Миронюк І.Ф., Юсипчук Ю.В. Галицькі іконостаси і церковна археологія. – Івано-Франківськ: МістоНВ, 2016.
14. Бучинський Б. Змагання до унії руської церкви з Римом в р. 1498-1506 // Записки Українського наукового товариства в Києві. – К., 2015 – Кн. IV. – С. 100-136.
15. Ваврик М. Флорентійські унійні традиції в Київській митрополії 1450- 60 рр. // Записки ЧСВВ. – Львів, 2015. – Т. IV. – Вип. 3-4. – С. 329-362.
16. Василів П. Перший Нікейський Собор. Історичні передумови та його богословсько-філософський контекст. Правила Отців Першого Нікейського Собору. - Львів: Місіонер, 2009.
17. Василів Р. Концепція Церкви у Київського митрополита Петра Могили. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2015.
18. Владика Андрій Сапеляк. Українська церква на II Ватиканському Соборі. – Л.: Стрім, 2016.
19. Владика Софрон Мудрий. До питання вдосконалення правового забезпечення діяльності Української Греко-Католицької Церкви в Україні // Релігія і закон: проблеми правового врегулювання державно- церковних відносин. – К.: ВІП, 2015. – С. 120-125.
20. Владика Софрон Мудрий. Значення Галицької митрополії і Церкви в історії України // Київська Церква. – 2012. – № 2-3. – С. 20-22.
21. Владика Софрон Мудрий, ЧСВВ. Нарис історії церкви в Україні. – Івано-Франківськ: 2009.
22. Водопівець І. Еклезіологія. – Львів: Свічадо, 2015.
23. Голоашенко С. Історія Церкви.- Львів.-2015
24. Головащенко С. Історія християнства. – К.: Либідь, 2013.
25. Гречко І. Роля християнства в побудові демократичного суспільства // Патріархат. – 2007. – № 4. – С. 9-12.

26. Гудінг Д., Леннокс Д. Людина та її світогляд: у пошуках істини і реальності. – Львів: МБФ, 2008. 29
27. Гудзяк Б. Криза і реформа: Київська митрополія, царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. – Львів: Інститут Історії Церкви ЛБА, 2000.
28. Декларація про відносини церкви до нехристиянських релігій „В наші часи“ – „Nostra aetate” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 305-310.
29. Декларація про релігійну свободу „Гідності людської“ – „Dignitatis humanae” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015– С. 375-392.
30. Декрет про пастирський уряд єпископів у Церкві „Христос – Господь“ – „Christus Dominus” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 211-245.
31. Декрет про служіння і життя пресвітерів „Пресвітерського чину“ – „Presbyterorum ordinis” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 449-497.
32. Декрет про засоби суспільного повідомлення „З-поміж подиву гідних“ – „Inter mirifica” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 61-74.
33. Декрет про Східні католицькі церкви „Східних Церков” – „Orientalium Ecclesiarum” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 171-186.
34. Димид М. Попередні сесії Патріаршого Собору та внесок Єпархіальних Соборів // Документи єпархіальних соборів Української Греко- Католицької Церкви (2001-2002). – Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2002. – Т. 1. – С. 11-53.
35. Дисциплінарне релігієзнавство. Колект. монографія. За ред. А.Колодного. – К., 2010.
36. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. – Варшава, 1931. 65. Луб І. Значення Замойського синоду в історії Унії // Добрий Пастир. – Станіслав – Перемишль, 1932. – Ч. 4. – С. 273-282.
37. Боровой Д. Д. Каноническое (церковное) право как нормативная система социально-правового регулирования: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. – Ставрополь, 2004. – 29 с.
38. Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви (30 червня – 4 липня 2002 р.). III-я сесія: „Ісус Христос – джерело відродження українського народу”. – Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2002.

39. Душпастирська конституція про церкву в сучасному світі „Радість і надія” – „Gaudium et spes“ // Документи Другого Ватиканського Собору.
40. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 499-619.

Додаткова література

1. Мень А. История религии в 7 тт.; т. 5, с. 383-418.; т. 7, с. 346-370/
 2. Джош Мак Дауелл. Нові незаперечні свідчення, що потребують вироку.-Львів, 2005.
 3. Головащенко С. Біблієзнавство.-К., 1998
 4. Грив, Фред Дж. Обзор Ветхого Завета. "Духовное возрождение",М., 1997
 5. Как возникла Библия. Christische Literatur-Verbreitung, Bielefeld, 1992.
 6. Косидовський З. Біблійні оповіді. К.,1978.
 7. Косидовский З. Сказания евангелистов. М.,1979. Мицкевич В.А. Библиология. в 2-х тт.
 8. Свенцицкая И. Тайные писания древних христиан. М.,1981.
 9. Тенни, Мерилл К. Мир Нового Завета. Б.м.: International Correspondence Institute. 1990.
 10. An Introduction to the Bible: A Journey into Three Words. 2nd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1990.
 11. Koester, Helmut. Introduction to the New Testament. Berlin, 1982.
 12. Prickett, Stephen and Barnes, Robert. The Bible. Cambridge Univ. Press,1991
- Renfold, Rolf. The Old Testament: an Introduction. London,1985

2.2. Навчальна дисципліна «Філософія релігії і теодицея»

Зміст навчальної програми

Тема 1. Вступ до філософії релігії. Особливості релігійного пізнання

Релігія, філософія і наука як форми суспільної свідомості. Природа релігійної свідомості. Особливості релігійної віри у надприродне. Витоки філософії. Природа філософського знання. Втрата софійного характеру філософії і виділення з філософії природничих, суспільних і технічних наук. Проблемне поле філософських досліджень. Теорія пізнання. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання. Принципи сенсуалізму та раціоналізму. Інтуїтивне і дискурсивне пізнання. Інтуїція і містика. Проблема істини в пізнанні. Абсолютне і відносне в істині. Природа догматизму і релятивізму.

Методологія пізнання. Історичні форми методології пізнання: раціоналізм і емпіризм, позитивізм, марксизм, неопозитивізм, структуралізм, феноменологія, герменевтика, «новий раціоналізм» тощо.

Релігійна віра, філософські погляди та наукові знання в процесі пізнання;сенсуалізм, апостеріорі та апіорі, раціонально-логічне та чуттєво-емоційне в релігійному,

філософському та науковому пізнанні. Співвідношення раціоналізму в богословсько-теологічному тлумаченні світу з вірою як специфічною релігійною формою його пізнання. Богословсько-теологічний антиномізм.

Релігійна філософія як спроба раціонального пояснення світу та самої релігії з позицій розуму. Схоластичні методи формальної логіки та казуїстики. Боротьба у схоластиці двох протилежних тенденцій («вірити, щоб розуміти» А.Кентерберійського та «розуміти, щоби вірити» П.Абеляра). Прагнення схоластичної філософії до примирення розуму і віри при пріоритеті останньої. Томізм. Принцип «гармонії віри і розуму Ф.Аквінського та його кредо «філософія – служниця богослов'я». Віра в науковій діяльності як об'єкт вивчення, а не інструмент пізнання.

Переважання раціоналізму над емпіризмом у філософському осмисленні релігії. «Спекулятивна філософія» XIX-XX ст. Релятивізм як принцип відносності знань і філософське вчення, яке її абсолютизує. Скептицизм як принцип мислення і філософська концепція. Агностицизм як крайня форма скептицизму та його вияви у філософії (Д.Юм, Д.Берклі, І.Кант, емпіріокритицизм – махізм, емпіріомонізм, емпіріосимволізм; позитивізм, прагматизм, неопозитивізм, екзистенціалізм). Фідеїзм як богословсько-теологічне вчення, що заперечує розум в ім'я віри. Кредо Тертуліана «вірую, тому що абсурдно». Фідеїзм як філософська концепція необхідності віри поряд із знаннями для обґрунтування релігії. Його прояви в неотомізмі, прагматизмі, персоналізмі, екзистенціалізмі, в концепціях «філософізації релігії», сакралізації філософії, «теології культури».

Протиставлення інтуїтивізму та ірраціоналізму раціональному пізнанню у філософії (раціоналістична «лінія Арістотеля» та ірраціональна «лінія Платона»). Ірраціоналістичні тенденції неоплатонізму Плотіна та інших неоплатоніків, вчення Августина Блаженного (августинізму), Б.Паскаля, Ф.Шеллінга, волюнтаризму А.Шопенгауера, неотомізму, «філософії життя» Ф.Ніцше, В.Дільтея, О.Шпенглера, інтуїтивізму А.Бергсона, теорії психоаналізу З.Фрейда та К.Юнга, екзистенціалізму.

Тема 2. Релігія як об'єкт та предмет універсального вивчення. Форми релігієпізнання та релігієзнавства

Плюралізм поглядів на релігійний феномен. Релігія як об'єкт та предмет всебічного вивчення: богословсько-теологічного тлумачення, теоретично-філософського осмислення та наукового дослідження. релігії.

Особливості основних підходів до пізнання й пояснення феномену релігії: богословсько-теологічного, теоретично-філософського та емпірично-наукового як відповідно першої, другої та третьої історичної форми релігієпізнання.

Обумовленість використанням релігієзнавцями різних дослідницьких установок – богословських (релігійно-конфесійних) чи світських (наукових) поділу релігієзнавства на дві основні форми: 1) конфесійне (церковне) богословсько-теологічне і релігійно-філософське, яке розв'язує свої пізнавальні проблеми з позицій релігійного світорозуміння і віровчення конкретної конфесії, орієнтується на пізнання надприродного об'єкта релігії – Бога; та 2) світське (секуляризоване, позаконфесійне) теоретично-філософське і науково-академічне, яке виникає на основі дескриптивно-історичного підходу до пізнання релігії, досліджуючи її як складне духовне й соціальне явище специфічного самовизначення людини у світі, пов'язане з вірою в Бога та інші надприродні об'єкти.

Особливості складання структури конфесійного (церковного) релігієзнавства. Теїзм як релігійне вчення про Бога, центральне ядро теології (богослов'я) різних конфесій, головна пізнавальна проблема конфесійного релігієзнавства. Теологія (богослов'я) як віронавчальне,

догматичне джерело конфесійної релігійної філософії (філософської теології), а остання як друга історична форма конфесійного релігієзнавства, його концептуально-теоретична підвалина.

Історія складання християнського релігієзнавства. Апологетика (II-III ст.) – основне богослов'я. Патристика (IV-VIII ст.) – догматичне (доктринальне) богослов'я. Розмежування православного богослов'я та католицької теології. Два напрями християнського релігієзнавства: 1/ раціональний (раціональна теологія) – теологічне продовження філософської традиції аристотелізму («лінії Арістотеля» та 2/ ірраціонально-містичний (містичне богослов'я) – богословське продовження філософських традицій платонізму («лінії Платона») та неоплатонізму. Початок теоретично-філософського підходу до пояснення релігії у християнстві – виникнення католицької філософської теології (платонівсько-неоплатонічний августинізм і аристотелічна схоластика) та православної (платонівсько-неоплатонівської) релігійної філософії. Наступні історичні форми католицької філософії (томізм, неосхоластика). Реформація XVI ст. і початок складання протестантської теології: ортодоксії (лютеранство, кальвінізм) і неосхоластики (Ф.Меланхтон). Спільні напрями протестантської теології і філософії: ліберальна теологія, неортодоксія, або «діалектична теологія» чи «теологія кризи», модерністська секулярна теологія, або теологія «мертвого Бога». Напрями сучасної католицької філософії: неотомізм, неоавгустинізм, тейярдизм. Сформовані в межах православ'я: академічна філософія, філософія церковного оновлення, «метафізика всеєдності», філософія «нової релігійної свідомості»

Тема 3. Філософія релігії як особливий тип філософствування, галузь філософського знання та її форми

Релігійний феномен як один з об'єктів філософської рефлексії. Філософія релігії – складова частина структури філософії, галузь філософського знання, філософічне вчення про релігію, що осмислює релігійне розуміння світу і з'ясовує його істинність.

Специфіка філософії релігії як особливого типу філософствування, об'єктом якого є релігійна свідомість. Філософія релігії як особлива ділянка аксіології, що розглядає релігійні вартості, стосуючись «міркувань духу» над релігійним ставленням до дійсності. Відмінність понять «філософія релігії» та «релігійна філософія». Основні форми філософії релігії та їх характерні риси. Конфесійна релігійна філософія і позаконфесійна філософська теологія та їх апологетична функція щодо релігії. Філософське релігієзнавство, його об'єктивно-неупереджений характер та пізнавальна функція стосовно релігійного феномену. Два основних напрями обґрунтування філософії релігії: ідеалістичний та матеріалістичний. Відмінні особливості парадигм філософії релігії, передусім конфесійної релігійної філософії та позаконфесійної філософської теології, Заходу і Сходу.

Конфесійна релігійна філософія як історично перша форма філософії релігії, її доктринальні, богословсько-теологічні джерела: синтез теоретично-філософських постулатів і чисто релігійних, ірраціонально-містифікованих догматів віровчення певної конфесії. Існування конфесійної релігійної філософії як сукупності різних філософських вчень всередині віронавчальних комплексів розвинутих релігій Заходу і Сходу.

Генеza секулярної філософії релігії. Релігійне розуміння світу (релігійна віра), релігійна свідомість як об'єкт вивчення позаконфесійної філософської теології, її античні витоки (піфагореїзм, платонізм, неоплатонізм тощо). Філософське релігієзнавство – окрема галузь філософського знання, що вивчає закономірності виникнення, розвитку та функціонування релігійного феномену, з'ясовує джерела його походження та суть, аналізує структуру, зміст та соціальні функції. Філософське релігієзнавство та позаконфесійна філософська теологія як складові частини структури світського (науково-академічного) релігієзнавства. Їх сукупність – секулярна філософія релігії як одна з виокремлених дисциплін теоретичного релігієзнавства, основа теорії релігії.

Початок формування у XVII ст. на ґрунті філософського раціоналізму секулярної філософії релігії як першої історичної форми академічного релігієзнавства та її родоначальники Б.Спіноза і Г.Лейбніц. Період складання класичних філософських поглядів на релігію (1730-1830): від ранніх роздумів Д.Юма над релігійною проблематикою до філософії релігії І.Канта та Г.Гегеля. Їх наступний розвиток у XIX ст. як у формі філософської теології (Ф.Шлейєрмахер та ін.) так і у формі філософського релігієзнавства (Л.Фейєрбах та ін.). Основні течії, напрями, школи сучасної філософії релігії XX ст.

Тема 4. Богословсько-теологічні джерела релігійної філософії

Теологія (богослов'я) – комплекс богословсько-теологічних дисциплін, система обґрунтування й апології конфесійних віровчень як ідейно-доктринальне джерело релігійної філософії. Віронавчально-догматичні та структурно-дисциплінарні особливості теології (богослов'я) різних конфесій. Основні конфесійні форми теології (богослов'я) Заходу і Сходу.

Конфесійна структура християнської теології (богослов'я), її православний, католицький та протестантський різновиди. Православне богослов'я – вчення про Бога в його православному тлумаченні, систематизований виклад віровчення православ'я. Його догматичні джерела (Св.Письмо – Біблія і Св.Переказ – рішення вселенських соборів, в т.ч. Нікео-Царгородський Символ віри; твори Отців та вчителів Церкви), загальноприйнятий поділ структури: систематичне богослов'я (апологетика, догматика, порівняльне богослов'я), екзегетика, історичне і практичне богослов'я (пастирське богослов'я, літургіка, гомілетика). Конкретні теології звільнення, мирологія.

Католицька теологія – система обґрунтування теїзму та ін віронавчальних догматів католицизму. Її витоки – ідеї Августина Блаженного. Догматичні доповнення до Символу віри («філіокве»). Фома Аквінський (його «природна теологія» як раціональне доповнення до «надрозумної теології», вчення про «гармонію віри і розуму» – основа офіційної католицької філософії томізму). Католицьке сповідання віри і доповнення про «чистилище». Догмат про «папську непогрішимість». Доповнення до культу Богородиці. Політика «аджорнаменто». Традиційний поділ католицької теології на систематичну (апологетика, догматика, моральне богослов'я), історичну (патрологія, історія Св.Письма та Церкви) і практичну (літургіка, гомілетика, катехитика). Її постійне збагачення такими напрями, як маріологія, соціальне вчення (папські енцикліки), теології сім'ї і любові, теологія звільнення, або революції. Ін. конкретні теології політики, розвитку, миру. Взаємозв'язок еволюції католицької теології і філософії (августинізм, схоластика, томізм, несхоластика, нетомізм, неоавгустинізм).

Протестантська теологія – система обґрунтування конфесійних доктрин протестантизму та її ідейне джерело – Реформація (принципи: “виправдання вірою”, загального священства, виключного авторитету Біблії). Заперечення окремих християнських догматів (Св.Трійця, безсмертя душі) деякими протестантськими конфесіями (єговізм, адвентизм). Конкретні теології сучасного протестантизму: есхатологічна, процесу, миру, надії, політики, феміністська. Особлива “філософізація” протестантської теології. Взаємопов'язані типи та сучасні напрями богословського модернізму й філософії протестантизму: ліберальна теологія (Ф.Шлейєрмахер, А.Гарнак), протиставлена їй неоортодоксія теологів школи К.Барта та Е.Бруннера (ін.назва – “діалектична теологія”, або “теологія кризи”, ідейні витоки якої походять з містицизму С.К’єркегора), вплив на неї ірраціоналізму, нім. екзистенціалізму, звідси – такі її різновиди, як концепція “деміфологізації християнства” Р.Бульмана та “теологія культури” П.Тілліха; вплив останньої на секулярну теологію її напрям – “теологію мертвого Бога” і концепцію “безрелігійного християнства” (Д.Бонхоффер).

Тема 5. Філософська теологія в системі конфесійного релігієзнавства

Місце релігійної філософії в системі конфесійного релігієзнавства (богословсько-теологічному комплексі різних конфесій) як концептуально-теоретичного обґрунтування його змісту. Її специфіка і функції, спільні з теологією (богослов'ям) особливості: духовний досвід та інтуїтивна віра пізнаючого суб'єкта як джерело релігійної філософії; вчення про Бога (теїзм) і докази його існування, як її основа, де головним стає досягнення абсолютної духовної сутності, або Бога; зведення вчення про істину до абсолютної "істини Бога" як вищого Розуму; визнання Божого Одкровення, зафіксованого в системі догматів, основою процесу пізнання, в якому філософія і наука лише наближають людину до нього і зміцнюють віру.

Близькість релігійної філософії до філософського ідеалізму й водночас особливе вирішення нею його пізнавальних проблем, спрямоване на апологію релігії. Відмінність філософської теології від ін. різновидів ідеалізму як такої, що виходить з релігії, а її конфесійні форми – з віровчення певної конфесії. Її головна пізнавальна проблема – з'ясування стосунків Бога з людиною.

Невідокремленість конфесійної релігійної філософії від теології, з якою вона зв'язана спільністю завдань. Теологія як її доктринальна основа, положення якої узгоджуються з догматикою Св.Письма. Філософська теологія як специфічна форма ідеалізму, що, на відміну від богослов'я, не апелює безпосередньо до авторитету Св. Письма, поряд з інтуїтивно-чуттєвим спогляданням і духовним досвідом визнає й раціонально-теоретичне обґрунтування релігійних феноменів. Її основні конфесійні варіанти як сукупність різноманітних напрямів, течій, систем, вчень і концепцій конкуруючих між собою.

Особливості християнської філософської теології. Пізньоантичні філософські джерела первісного християнства (Філон і Сенека як філософські „батько та дядько християнства”).

Спільність еволюції християнської теології (богослов'я) і філософії. Перші християнські ідеологи – апологети, які не розмежовували філософію і теологію – як гілки одного дерева, де філософія – пропедевтика богослов'я. Спільність християнської теології і філософії Середньовіччя в розробці однакових богословських проблем (буття Бога, створення світу, передвизначення, безсмертя душі). Перші спроби їх розмежування. Поділ Аквінатором теології на “надприродну” (богослов'я), що розкриває вищі, “богоодкровенні істини” і “природну” (філософія), що виконує допоміжну функцію, полегшуючи розуміння теологічних пояснень.

Специфіка протестантської філософії: відсутність у протестантизмі офіційної філософії, її розвиток в контексті теології протестантизму. Взаємозв'язок розвитку теології й філософії протестантизму, боротьба раціоналізму та ірраціоналізму в ньому. Рання протестантська філософська теологія (ортодоксія) XVI ст. як спроба звільнити обґрунтування віри від схоластичного раціоналізму, філософії й розуму взагалі як “блудниці диявола” (Лютер). Зміни у протестантській теології Нового часу, яка стає настільки ж філософічною, наскільки філософія в її межах – теологічною. Містично-пієтичні та раціоналістичні течії XVII-XVIII ст.: містична (Я.Бьоме, І.Ардт, В.Вейгель) і пієтична (Я.Шпенер, А.Франке) опозиція формалізованому канону теології протестантизму; раціоналізація (вихід у деїзм) й схоластичне моделювання протестантського віровчення (школа Лейбніца-Вольфа).

Особливості конфесійної філософської теології Сходу: специфіка її парадигми – зорієнтованість на внутрішній, духовний світ людини; невідокремленість від богослов'я”; “самадхі” – поширене в східних релігіях і філософіях поняття для позначення стану медитативного заглиблення в свідомість Бога.

Два напрями еволюції мусульманської теології і філософії (ортодокси, модерністи). Релігійна філософія буддизму, його ідейних напрямів, течій, шкіл: хінаяни (тхеравада; сарваставадини – ваїбхашики та саутрантики); махаяни (йогочара та шуньявада); ваджраяни – тантризму, японського буддизму (дзен-буддизму, Нітірену), ламаїзму. Специфіка філософського змісту конфуціанства (неоконфуціанства) та даосизму (неодаосизму). 6 традиційних філософських шкіл ортодоксального індуїзму: 1) міманса-веданта; 2) санкх'я-йога; 3) ньая-вайшешіка. Релігійно-філософські вчення неоіндуїзму: Шрі Шрімад Абхей

Чаран Бхактіведанти Свами Прабхупади (крішнаїзм), Махаріші Йога (трансцендентальна медитація), Ошо-Бхагавана Шрі Раджніша (Міжнародна комуна сань'ясинів). Релігійно-філософські ідеї сучасного дзен-буддизму.

Тема 6. Філософія релігії як складова частина науково-академічного релігієзнавства

Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна. Його зміст, характерні риси та структура. Місце філософії релігії у ньому.

Виникнення (сер. XX ст.) та становлення (др.половини XIX – поч. XX ст.) науково-академічного релігієзнавства як окремої комплексної галузі знання. Засновники та видатні дослідники проблем релігієзнавства: філософія релігії (Б.Спіноза, Г.Лейбніц, Д.Юм, І.Кант, Ф.Шеллінг, Г.Лессінг, А.Швейцер, К.Ясперс), філософія та історія релігії (Й.Гердер, Л.Фейербах, Б.Бауер, Д.Штраус, Г.Барт, А.Гарнак), Г.Гегель (філософія релігії, філософія історії релігії, історіософія, історія релігії), Ф.Шлейермахер (філософія, історія, психологія релігії, герменевтичне релігієзнавство), О.Конт (філософія, соціологія релігії), Г.Спенсер (філософія, соціологія, антропологія, історія релігії), М.Мюллер (порівняльне релігієзнавство: структурна і порівняльна лінгвістика, порівняльна міфологія, етнологія, історія релігії), історія релігії (Е.Ренан, А.Луазі), Е.Тайлор (етнологія, антропологія, історія релігії, порівняльне релігієзнавство), антропологія релігії (Дж.Леббок, Р.Маретт), порівняльні релігієзнавство і фольклористика; етнографія, антропологія, історія релігії (Е.Ленг, Дж.Фрезер), соціологія релігії (М.Вебер, Е.Дюркгейм), соціологія, етнологія, антропологія, історія релігії (Л.Леві-Брюль, Б.Малиновський), Е.Трельч, В.Шмідт (етнографія, антропологія історія релігії), психологія релігії (У.Джемс, В.Вундт, Дж.Леуб, З.Фройд, К.Юнг, Е.Фромм, Г.Оллпорт), Ш.де ля Соссей (феноменологія, філософія, історія релігії), Р.Отто (філософія, феноменологія релігії), М.Шелер (філософія, антропологія, феноменологія релігії), феноменологія релігії (М.Еліаде, Г.Ван дер Леув).

Список рекомендованої літератури:

Основна література:

1. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук. ред. проф. А. Колодного. – К., 2015.
2. Аринин Е. Философия религии. Принципы сущностного анализа. – Архангельск, 1998.
3. Вальверде К. Філософська антропологія. – К., 2014.
4. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения. – М., 1980.
5. Гребнер А. Основы доктринального богословия. – М., 1999.
6. Губман Б. Современная католическая философия. – М., 1988.
7. Дейвіс Б. Вступ до філософії релігії. – К., 2016.
8. Древнекитайская философия: В 2 т. – М., 1972.
9. Жильсон Э. Философ и теология. – М., 1995.
10. История китайской философии. – М., 1989.
11. История философии в кратком изложении. – М., 1991.
12. Кейлер Э. Основы христианской веры. – М., 1998.
13. Кимелев Ю.А. Современная западная философия религии. – М., 1989.

14. Кимелев Ю.А. Философский теизм. – М., 1993.
15. Кимелев Ю.А. Философия религии: систематический очерк. – М., 1998.
16. Коплстон Ф.Ч. История средневековой философии. – М., 1997.
17. Кувакин В.А. Религиозная философия в России. – М., 1991.
18. Кузнецов В.Н. Французский материализм XVIII в. – М., 1991.
19. Литтл Б.А. Религиозная эпистемология. – Симферополь, 1996.
20. Любак Д. Лекції з метафізики. – Львів, 1995.
21. Мак-Грат А. Введение в христианское богословие. – Одесса, 1998.
22. Мистика. Религия. Вера. – М., 1998.
23. Мистика. Религия. Наука. – М., 1996.
24. Митрохин Л.Н. Философия религии: (опыт истолкования Марковского наследия). – М., 1993.
25. Нарский И.С. Западноевропейская философия XVII в. – М., 1974.
26. Нарский И.С. Западноевропейская философия XVIII в. – М., 1973.
27. Нарский И.С. Западноевропейская философия XIX в. – М., 1976.
28. О'Коллинз. Фундаментальная теология. – СПб., 1993.
29. Радхакришнан С. Индийская философия. – М., 1957, 1959.
30. Свободомыслие и атеизм в древности, средние века и в эпоху Возрождения. – М., 1986.
31. Стасюк С., Завіла Р. Основи догматичного богослов'я. – Львів, 1997.
32. Томпсон М. Философия религии. – М., 2001.
33. Угринович Д.М. Введение в религиоведение. – М., 1985.
34. Философия. Религия. Культура. Критический анализ современной буржуазной философии. – М., 1982.
35. Философские вопросы буддизма. – Новосибирск, 1984.

Додаткова література:

1. Бардин Г.Б. Проблема співвідношення філософії та релігії у філософській концепції Ореста Новицького // Мультиверсум. Філософський альманах. - К.: Центр духовної культури, – 2014. – № 42. // http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_42/Bardyn.htm
2. Історія української філософії: Хрестоматія / Упорядник М.В.Кашуба. – Львів, 2014.
3. Кірюхін Д.І. Основні принципи історіософії релігії Гегеля // Українське релігієзнавство. - №12. – К., 1999. – С.29-40.
4. Мозговий І.П. Неоплатонізм і християнство. – Суми, 1997.
5. Олексюк В. Християнська основа української філософії: (Вибрані твори). – К., 1996.
6. Саннікова Л. Е. Кассіпер: Культура як діяння духу. Поняття Канону. Синтез науки-філософії-релігії// http://www.aratta-ukraine.com_ua.4

7. Сарапін О. Вступ до філософії релігії // Українське релігієзнавство. – 1996. – №4.
8. Сверстюк Є. Українське коріння російської релігійної філософії // http://www.ukrscope.com/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=64
9. Стеценко В.І. Гегелівське вчення про релігію як філософія та історіософія релігії // Вісник Львівського університету. Серія філософські науки. 2001. Вип.3. – Львів, 2006. – С.196-204.
10. Стеценко В.І. Значення полемічної літератури для розвитку української філософії кін. XVI - поч. XVIIст. // Сучасна філософія і цивілізаційний процес. Матеріали міжвузівської ювілейної конференції (22 квітня 1998). – Дрогобич, 1998. – С.16-18.
11. Стеценко В.І. Ідейні витоки і початок формування філософських засад українського богослов'я в добу Київської Русі// Духовність. Культура. Нація. Зб. наук. статей. Вип.1. – Львів, 2005. – С.128-137.
12. Стеценко В.І. Конфесійні особливості філософських засад українського християнства // Історія релігій в Україні. Матеріали ІХ міжнародної конференції 11-13 травня 1999 року. Кн.2. – Львів, 1999. – С.157-159.
13. Стеценко В.І. Національний романтизм М. Шашкевича та його християнські витоки// Релігієзнавчі студії. Вип.1.– Львів, 2002.– С.288-297.
14. Стеценко В.І. Особливості української духовно-академічної філософії XVII-XVIII ст.// Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2006. Кн.2. – Львів, 2006.– С.235-248.
15. Стеценко В.І. Особливості української філософсько-богословської думки XVII-XVIIIст.// Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. 2006. Вип.9. – Львів, 2006. – С.107-116.
16. Стеценко В.І. Розвиток української богословської і філософської думки в полемічній літературі кін. XVI - поч. XVIIст. // Вісник Львівського університету. Серія суспільні науки. Вип. 34. Філософська і політична думка в Україні. – Львів, 1996. – С.115-123.
17. Стеценко В.І. Українська академічна та просвітницька філософія XVII-XVIII ст. як об'єкт експлікації в сучасній вітчизняній філософській думці// Духовні виміри європейської цивілізації: виклики XXI ст. Зб. наук. ст. Вип.2. – Львів, 2007. – С.42-52.
18. Стеценко В.І. Українська релігійна філософія пер. пол. XXст.: основні проблеми, напрями та персоналії дослідження // Історія релігій в Україні. Праці XII міжнародної конференції (Львів, 20-24 травня 2002 року. Кн.2. – Львів, 2002. – С.478-485.
19. Стеценко В.І. Патристичні джерела філософії Київської Русі// Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2004р. Кн.2. – Львів, 2004. – С.369-377.

20. Стеценко В.І. Філософські засади українського християнства: конфесійний аспект // Християнство і духовність: Зб. матеріалів другої міжнар. наук. конф. „Християнство: історія і сучасність”. – К.,1998. – С.36-38.
21. Стеценко В.І. Християнське богослов'я як джерело української філософії// Історія релігій в Україні. Праці XI міжнародної конференції (Львів, 16-19 травня 2001 року. Кн.2. – Львів, 2001. – С.201-206.
22. Стеценко В.І. Шпенглер про релігійні чинники культурного процесу // Континент Європа: Збірник наук. праць. – Львів– 2000. – С.119-134.
23. Тарнавський І.Л. Богослов'я чи релігійна філософія ? http://www.orthodoxia.org.ua/tarnavsky_6.php
24. Тіменик З.І. Деякі спостереження над функціонуванням терміна "філософія релігії" // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Філософські науки. - 2006. - № 550 - С.95-100.
25. Тіменик З.І. Ідея Бога у спадщині Патріярха Йосифа Сліпого з погляду української філософії релігії [У співавторстві з М. Скалецьким] // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Філософські науки. - 2005. - № 578. - С.58-63.

2.3. Навчальна дисципліна «Догматичне богослов'я»

Зміст навчальної програми

Тема 1. Становлення християнської догматики

Догматичні приписи ранньохристиянських громад Семантико-семіотичний та символічний зміст догматичних приписів катакомбної Церкви.

Тема2. Догми перших вселенських соборів

Історичні передумови становлення літургійно-гомилетичної традиції на християнському Сході. Еволюція християнської проповіді.

Тема 3. Догматика Пасхи

Історичне значення Христового Воскресіння. Семантико-семіотичний та герменевтичний аналіз літургійних текстів Квітної Трійді.

Тема 4. Основи еклезіології

Структура Символу Віри. Онтологічне наповнення Символу Віри (Перша Особа Присвятої Трійці). Хистологічне наповнення (Друга Особа Присвятої Трійці). Пневматологічне наповнення (Третя Особа Присвятої Трійці).

Тема: 5 Основи есхатології

Догматика останніх речей. Християнське вчення про смерть. Християнське вчення про Страшний Суд. Католицька догма про чистилище. Християнське вчення про загальне воскресіння з мертвих. Християнське вчення про пекло.

Список рекомендованої літератури:

Основна література:

1. Абетка християнської науки і обряду. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 2014.
2. Академічне релігієзнавство: Підручник / За ред.. А.М. Колодного. – К., 2015.
3. Архієпископ Мирослав Марусин. Божественна Літургія. – Рим, 2012.
4. Архієпископ Волоколамський Іларіон (Алфєєв). Таїнство віри: Вступ доправославного богослів'я / Архієпископ Іларіон. – Київ: АДФ-Україна, 2009.
5. 7. Бенедикт XVI. Постсинодальное Апостольское обращение «Verbum Domini» (21 января 2011 г.) о Слове Божиим в жизни и миссии Церкви //http://www.radiovaticana.org/rus/articolo.asp?c=455988.29
6. Бодак В.А. Релігійна обрядовість в її соціальних вимірах. – К.: Гнозис, 2000.
7. Бойчук Б.В., Кияк С.Р., Коваль І.М., Миронюк І.Ф., Юсипчук Ю.В. Галицькі іконостаси і церковна археологія. – Івано-Франківськ: МістоНВ, 2012.
8. Вайдліх В. Про концепції, що примиряють природничі науки і теологію //Філософська і соціологічна думка. – 1994. – № 11-12. – С. 165-185.
9. Василів Р. Концепція Церкви у Київського митрополита Петра Могили. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2014.
10. Вальденфельс Б. Вступ до феноменології / Бернхард Вальденфельс. – К.: Альтерпрес, 2002.
11. Віра і духовність – двоє крил людського духу. – К.: Світ знань, 2001.
12. Владика Андрій Сапеляк. Українська церква на II Ватиканському Соборі. – Л.: Стрім, 1995.
13. Владика Софрон Мудрий ЧСВВ. Короткий коментар до десяти заповідей Божих. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 2001.
14. Водопівець І. Еклезіологія. – Рим – Львів: Свічадо, 1994.
15. Врош В. Слово Боже. Відповіді Біблії на закиди сектантів проти Католицької Церкви. – Львів: Місіонер, 1997.
16. Гудінг Д., Леннокс Д. Людина та її світогляд: у пошуках істини і реальності. – Львів: МБФ, 2008.
17. Декларація про відносини церкви до нехристиянських релігій „В наші часи“ – „Nostra aetate” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 305-310.
18. Декларація про релігійну свободу „Гідності людської“ – „Dignitatis humanae” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 375-392.

19. Декрет про екуменізм „Возстановлення одності“ – „Unitatis redintegratio“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – § 6. – С. 195-196.
20. Декрет про Східні католицькі церкви „Східних Церков“ – „Orientalium Ecclesiarum“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 171-186.
21. Дисциплінарне релігієзнавство. Колект. монографія. За ред. А. Колодного. – К., 2010.
22. Догматична Конституція про Боже об'явлення „Боже Слово“ – „Dei Verbum“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 311- 331.
23. Догматичне богослов'я Католицької церкви. – Л.; Стрім, 1994.
24. Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996.
25. Дольницький І. Типик Української Католицької Церкви. – Рим: Вид-во отців василіян, 1992.
26. Душпастирська конституція про церкву в сучасному світі „Радість і надія“ – „Gaudium et spes“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо. – 1996. - С. 499-619.
27. Енцикліка „Evangelium vitae“ Святішого Отця Йоана Павла II. (25.03.95). – Рим: Libreria editrice Vaticana, 1995.
28. Енцикліка Святішого Отця Івана Павла II. „Fides et Ratio“ до єпископів Католицької Церкви про співвідношення віри й розуму. – Київ – Львів: Кайрос – Свічадо, 2000.
29. Заповіді Божі і церковні. Радіопроповіді з Ватикану. – Л.: Місіонер, 2008.
30. Іван Павло II. Пам'ять та ідентичність. Бесіди на зламі століть. – Львів: Літопис, 2005.
31. Іван Павло II. Переступити поріг надії. Відповіді на питання Вітторіо Мессорі / пер. з польс. Н. Попач. – Київ: Кайрос, Львів: Свічадо, 1995.
32. Кардинал Йозеф Гьофнер. Християнське суспільне вчення. – Львів: Свічадо, 2002.
33. Кардинал Йосиф Ратцінгер. Богослов'я літургії // Календар „Місіонаря“ на 2006 рік. – Львів: Місіонар, 2006. – С. 107-118.
34. Кардинал Йосиф Ратцінгер. Примат, єпископат і апостольське наступництво // Календар „Місіонаря“ на 2006 рік. – Львів: Місіонар, 2006. – С. 85-102.
35. Кардинал П. Пупард. Від релігійного досвіду до віри в Бога Ісуса Христа // Віра і духовність – два крила людського духу / Збірн. Матеріалів наук. колоквиуму / Ред. кол.: А.М. Колодний (голов. ред.) та ін. – К.: Світ знань, 2001. – С. 106-120.
36. Кардинал Крістоф Шенборн. Мета чи випадок? Створення світу й еволюція з точки зору розсудливої віри. – Львів: Місіонер, 2008.
37. Карташев А.В. Вселенские соборы. – Клин: Фонд «Христианская жизнь», 2002.
38. Катехизм для парохів / За ред. отця–доктора М.-І. Любачівського. – НьюЙорк – Мюнхен: Логос, 1961.
39. Катехизм Католицької Церкви. – Синод Української Греко-Католицької Церкви, 2002.
40. Катехизм Католицької Церкви: Компендіум. – Львів: Свічадо, 2008.

41. Катрій Ю. Божественна Літургія – джерело святості. – Торонто – НьюЙорк: Вид-во отців василіян, 1997.
42. Катрій Ю. Наша християнська традиція. – Нью-Йорк – Рим: Вид-во отців василіян, 1988.
43. Катрій Ю. Пізнай свій обряд! Літургійний рік Української Католицької Церкви. – 1992.
44. Кияк С. Апологетика. Оборона християнської віри з основами фундаментальної теології. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ. – 1997.
45. Кияк С. Фундаментальна теологія: Навчально-методичні рекомендації для студентів спеціальності «Релігієзнавство». – Івано-Франківськ: ПП Маргітич О. І. – 2011.
46. Кияк С. Християнська етика: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ, 1997.
47. Кияк С. II Ватиканський собор і релігійно-суспільні проблеми сучасності: Навчальний посібник. – Жовква: Місіонер, 2011.
48. Кияк С. Р. Ідентичність українського католицизму: генезис, проблеми, перспективи: Монографія. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006.
49. Климишин І. Вчені знаходять Бога. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2002.
50. Климишин І.А., Климишин О.І. Збагнути світ і себе в ньому (тим, хто задумується над місцем релігії у своєму світогляді). – Івано-Франківськ: Гостинець, 2004.
51. Климишин І.А., Климишин О.І. Синиці й журавлі: у пошуках першооснов буття. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006.
52. Кодекс Канонів Східних Церков. – Рим: Вид-во отців Василіян, 1993.
53. Козирчук Л. Г., Гуценко С. Л. Це було так! Біблія і сучасна наука про походження Всесвіту – Донецьк: Донецький науково-технічний центр. 2005.
54. Колодний А. Іван Павло II про природу раціонального пізнання // Віра і духовність – два крила людського духу / Збірн. Матеріалів наук. колоквиуму / Ред. кол.: А.М.Колодний (голов. ред.) та ін. – К.: Світ знань, 2001. – С. 129-133.
55. Колодний А. Релігієзнавство/ А.Колодний // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 544.
56. Колодний А. Релігієзнавство і теологія [Текст] / А.Колодний // Релігієзнавчий словник. – К.: Четверта хвиля, 1996. – С. 272.
57. Колодний А. М. Основи релігієзнавства. Курс лекцій. – Дрогобич – Київ, 2016.
58. Колодний А.М. Україна в її релігійних виявах. – Львів: Сполом, 2015.
59. Колодний А.М., Филипович Л.О. Релігійна духовність українців: вияви, постаті, стан. – Львів: Логос, 1996.
60. Конституція про святу Літургію «Священний Собор» – „Sacrosanctum Concilium“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 9-57.
61. Конфесіологія релігії. Колективна монографія. За наук. ред. Професорів А.Колодного і Л.Филипович // Українське релігієзнавство. – Київ, 2009.
62. Корчагін К. Божественне Одкровення. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ, 1996.
63. Корчагін К. Таїнство Церкви. – Кн.1 і 2. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 1997.
64. Костюк П. Нарис історії Вселенської Церкви. – Івано-Франківськ: Гостинець, 2012.

65. Костюк П. Соціальна доктрина церкви. Короткий нарис: джерела – енцикліки – основні поняття. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ, 1996.

Додаткова література:

1. Реати Ф. Введение в нехристианские религии (с кратким обзором христианства). – Гатчина: СЦДБ, 2002.
2. Уэйнрайт Д. Для нашего спасения. Два взгляда на миссию Христа / Джеффри Уэйнрайт / Пер. с англ. (Серия «Современное богословие»). – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2014. – 243 с.
3. Уэллс Т. Цена за народ. Значение смерти Христа / Том Уэллс / Пер. С англ. – Минск: МФЦП, 2012. – 208 с.
4. Филипович Л. Етнологія релігії. – К., 2012.
5. Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002.
6. Франц К. Бог Троичной любви / Курт Франц. – М.: Христианская Россия, 2009.
7. Харьковщенко Є. Релігієзнавство. Підручник. – К.: Наукова думка, 2007.
8. Харьковщенко Є. А. Софійність київського християнства. – К.: Науковадумка, 2003.

2.4. Навчальна дисципліна «Канонічне право»

Зміст навчальної програми

Тема 1 Об'єкт і предмет канонічного права. Загальна характеристика еклезіологічної та юридичної складових.

Визначення канонічного права як складової частини церковного законодавства. Значення терміна «канон» у різних сферах життєдіяльності людини. Поділ канонічного права на загальне і приватне. Об'єкт канонічного права. Предмет канонічного права. Еклезіологічна складова системи канонічного права. Юридична складова системи канонічного права. Методи канонічного права. Принципи канонічного права. Особливості норм канонічного права.

Тема 2. Понятійно-категоріальний апарат канонічного права.

Загальнофілософські категорії канонічного права. Загальноправові та еклезіоправові категорії канонічного права. Загальнонаукові та конкретно наукові поняття канонічного права. Психологічні категорії та поняття канонічного права. Релігійні категорії та поняття канонічного права. Теологічні категорії і поняття канонічного права. Категорія віри у канонічному праві. Поняття канонічної норми. Функції канонічного права. Співвідношення понятійно-категоріального апарату канонічного права.

Тема 3. Головні історичні етапи формування каноністики.

Загальна характеристика епохи «старого» канонічного права. Загальна характеристика епохи «нового» канонічного права. Загальна характеристика епохи «новітнього» канонічного

права. Міланський едикт як визначальна подія епохи «старого» права. Загальна характеристика Декрету Граціана. Значення першого історичного етапу для формування каноністики. Характерні риси класичної каноністики. Характерні риси новітньої каноністики.

Тема 4. Сутність біблійного канонічного законодавства.

Завіт у біблійно-канонічному законодавстві: значення поняття. Умови завіту з Авраамом. Десять заповідей як основа старозавітного закону. Загальна характеристика структури Старого Завіту. Історичні передумови виникнення Нового Завіту. Загальна характеристика структури Нового Завіту. Суть і значення євангельського канону. Місце Діянь та Послань апостолів у новозавітному каноні. Порівняльний аналіз Старого і Нового Завіту. Система санкцій у Старому Завіті.

Тема 5. Церква як важливий інституційний чинник соціальної структури суспільства.

Канонічні ознаки церкви. Особливості ієрархічного устрою церкви. Біблійне розуміння церкви. Православне трактування церкви. Католицьке трактування церкви. Протестантське трактування церкви. Суб'єктивне розуміння церковного права. Об'єктивне розуміння церковного права. Ідеальне розуміння церковного права. Формальне розуміння церковного права. Мораль як основа церковних канонів.

Тема 6. Релігійно-теологічне обґрунтування канонічного права.

Релігійно-теологічне обґрунтування канонічного права у протестантизмі. Благодать як підстава канонічного закону у католицизмі. Есхатологія як складовий елемент канонічного закону у католицизмі. Канонічний закон як функція церкви. Канонічно-еклезіологічна формула Філіппса. Підходи італійської світської каноністики. Підходи представників Наваррської школи. Канонічна система В. Бертрамса. Канонічна система П. Уцінга. Канонічна система К. Мерсдорфа.

Тема 7. Конституційні елементи канонічного права.

Державна політика незалежної України щодо релігії та церкви. Відновлення конституційних засад міжконфесійних відносин в Україні. Правова систематизація церковних законів. Конституційні підвалини системи канонічного права. Корпоративне право римського зразка. Корпоративне право германського зразка. Поняття церковної юрисдикції. Поширення церковної юрисдикції. Поділ церковної юрисдикції. Загальні еклезіологічні норми канонічного права.

Тема 8. Структурно-правові елементи канонічного права.

Адміністративні акти канонічного права. Принципи східного канонічного права. Нова система канонічного права. Канонічне спадкоємне право. Канонічне договірне право. Канонічне право власності. Церковне управління і нагляд. Майнові права церкви. Утримання духовенства. Розпорядження церковним майном. Церковне майнове право.

Тема 9. Шлюбно-сімейна каноністика.

Поняття шлюбу і його мета. Сутність шлюбу і його мета. Шлюбне законодавство. Таємниця укладення шлюбу. Перешкоди для укладення шлюбу. Форма укладення шлюбу. Поняття змішаних шлюбів. Загальні принципи уневажнення шлюбу. Особливості реєстрації шлюбу. Шлюбні процеси у канонічному праві.

Список рекомендованої літератури:

1. Абетка християнської науки і обряду. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 2016. – 339 с.
2. Академічне релігієзнавство: Підручник / За ред.. А.М. Колодного. – К., 2016. – 431 с.
3. Архієпископ Мирослав Марусин. Божественна Літургія. – Рим, 1992.
4. Бодак В.А. Релігійна обрядовість в її соціальних вимірах. – К.: Гнозис, 2000.
5. Бойчук Б.В., Кияк С.Р., Коваль І.М., Миронюк І.Ф., Юсипчук Ю.В. Галицькі іконостаси і церковна археологія. – Івано-Франківськ: МістоНВ, 2016.
6. Бучинський Б. Змагання до унії руської церкви з Римом в р. 1498-1506 // Записки Українського наукового товариства в Києві. – К., 2015 – Кн. IV. – С. 100-136.
7. Ваврик М. Флорентійські унійні традиції в Київській митрополії 1450- 60 рр. // Записки ЧСВВ. – Львів, 2015. – Т. IV. – Вип. 3-4. – С. 329-362.
8. Василів П. Перший Нікейський Собор. Історичні передумови та його богословсько-філософський контекст. Правила Отців Першого Нікейського Собору. - Львів: Місіонер, 2009.
9. Василів Р. Концепція Церкви у Київського митрополита Петра Могили. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2015.
10. Владика Андрій Сапеляк. Українська церква на II Ватиканському Соборі. – Л.: Стрім, 2016.
11. Владика Софрон Мудрий. До питання вдосконалення правового забезпечення діяльності Української Греко-Католицької Церкви в Україні // Релігія і закон: проблеми правового врегулювання державно- церковних відносин. – К.: ВПП, 2015. – С. 120-125.
12. Владика Софрон Мудрий. Значення Галицької митрополії і Церкви в історії України // Київська Церква. – 2012. – № 2-3. – С. 20-22.
13. Владика Софрон Мудрий, ЧСВВ. Нарис історії церкви в Україні. – Івано-Франківськ: 2009.
14. Водопівець І. Еклезіологія. – Львів: Свічадо, 2015.
15. Головащенко С. Історія Церкви.- Львів.-2015
16. Головащенко С. Історія християнства. – К.: Либідь, 2013.

17. Гречко І. Роля християнства в побудові демократичного суспільства // Патріархат. – 2007. – № 4. – С. 9-12.
18. Гудінг Д., Леннокс Д. Людина та її світогляд: у пошуках істини і реальності. – Львів: МБФ, 2008. 29
19. Гудзяк Б. Криза і реформа: Київська митрополія, царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. – Львів: Інститут Історії Церкви ЛБА, 2000.
20. Декларація про відносини церкви до нехристиянських релігій „В наші часи“ – „Nostra aetate” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 305-310.
21. Декларація про релігійну свободу „Гідності людської“ – „Dignitatis humanae” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015– С. 375-392.
22. Декрет про пастирський уряд єпископів у Церкві „Христос – Господь“ – „Christus Dominus” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 211-245.
23. Декрет про служіння і життя пресвітерів „Пресвітерського чину“ – „Presbyterorum ordinis” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 449-497.
24. Декрет про засоби суспільного повідомлення „З-поміж подиву гідних“ – „Inter mirifica” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 61-74.
25. Декрет про Східні католицькі церкви „Східних Церков“ – „Orientalium Ecclesiarum” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 171-186.
26. Димид М. Попередні сесії Патріаршого Собору та внесок Єпархіальних Соборів // Документи єпархіальних соборів Української Греко- Католицької Церкви (2001-2002). – Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2002. – Т. 1. – С. 11-53.
27. Дисциплінарне релігієзнавство. Колект. монографія. За ред. А.Колодного. – К., 2010.
28. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. – Варшава, 1931. 65. Луб І. Значення Замойського синоду в історії Унії // Добрий Пастир. – Станіслав – Перемишль, 1932. – Ч. 4. – С. 273-282.
29. Боровой Д. Д. Каноническое (церковное) право как нормативная система социально-правового регулирования: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. – Ставрополь, 2004. – 29 с.
30. Догматичне богослов'я Католицької церкви. – Л.; Стрім, 2014.

31. уворов Н. С. Учебник церковного права / Под ред. и с предисл. В. А. Томсинова – М.: Зерцало, 2004. – 504 с.
33. Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви (30 червня – 4 липня 2002 р.). III-я сесія: „Ісус Христос – джерело відродження українського народу”. – Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2002.
34. Душпастирська конституція про церкву в сучасному світі „Радість і надія” – „Gaudium et spes” // Документи Другого Ватиканського Собору.
- 30 Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 499-619.
35. Єпископ Софрон Мудрий. Публічне право церкви і конкордати. – Івано- Франківськ: Вид-во ІФТА. – 2002.
36. Єпископ Софрон Мудрий. Короткий коментар Кодексу Канонів Східних Церков. Вибрані титули. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 2002.
37. Жужек І. Аналітичний покажчик Кодексу Канонів Східних Церков. – Рим – Львів, 1993.
38. Іван Павло II. Пам'ять та ідентичність. Бесіди на зламі століть. – Львів: Літопис, 2005.
39. Кардинал Йозеф Гьофнер. Християнське суспільне вчення. – Львів: Свічадо, 2002.
40. Кардинал Йосиф Ратцінгер. Богослов'я літургії // Календар „Місіонаря“ на 2006 рік. – Львів: Місіонар, 2006. – С. 107-118.
41. Кардинал Йосиф Ратцінгер. Примат, єпископат і апостольське наступництво // Календар „Місіонаря“ на 2006 рік. – Львів: Місіонар, 2006. – С. 85-102.
42. Карташев А.В. Вселенские соборы. – Клин: Фонд «Христианская жизнь», 2002.
43. Каськів О. Історично-юридичний розвиток партикулярного права Української Греко-Католицької Церкви у світлі Кодексу Канонів для Східних Церков. – Рим, 2000.
44. Катехизм Католицької Церкви. – Львів: Синод Української Греко- Католицької Церкви, 2002.
45. Катехизм Католицької Церкви: Компендіум. – Львів: Свічадо, 2008.
46. Катехизм Української Греко-Католицької Церкви: Христос наша Пасха. Львів: Свічадо, 2011.
47. Катрій Ю. Наша християнська традиція. – Нью-Йорк – Рим: Вид-во отців василіян, 1988.
48. Катрій Ю. Наш східний обряд – священна традиція нашої Церкви й народу // Календар „Світла“ на Божий 2000 ювілейний рік. – Торонто – Львів: Місіонар, 2000. – С. 45-47.
49. Современное католическое богословие. Хрестоматия / Под ред. Хейза М.А., Джирона Л. / Пер. с англ. (Серия «Современное богословие»). – М.: Библиейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2007.

50. Катрій Ю. Український народ і його тисячолітня культура // Календар „Світла“ на Божий 2000 ювілейний рік. – Торонто – Львів: Місіонар, 2000. – С. 135-137.
51. Кияк С. Єпископ Григорій Хомишин – творець культово-обрядових засад духовності українського католицизму // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. – Львів: Логос, 2005. – Кн. 2. – С. 94-101.
52. Костюк П. Соціальна доктрина церкви. Короткий нарис: джерела – енцикліки – основні поняття. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ, 1996.
53. Яроцький П. Етноконфесійна самотність і сакральна самоцінність східного обряду у київському християнстві: історичний екскурс і сучасні рефлексії // Київська традиція і східний обряд в Українському християнстві. – Київ – Тернопіль: Рада, 2004. – С. 25-32.
54. Яроцький П. Католицизм на українських землях // Історія релігій в Україні: У 10 т. – Київ – Дрогобич: Коло, 2003. – Т. 10: Релігія і церква років незалежності України. – С. 165-187.
55. Кияк С. Український католицизм – церковно-обрядовий аспект // Українське релігієзнавство. – 2004. – № 2 (30). – С. 96-105.
56. Конфесіологія релігії. Колективна монографія. За наук. ред. професорів А.Колодного і Л.Филипович // Українське релігієзнавство. – Київ, 2009.
57. Ліберо Д. Церковне право / Пер. з нім. Н. Щигловської. – Львів: Свічадо, 2001.
58. Кодекс Канонів Східних Церков. – Рим: Вид-во отців василіан 2016.
59. Практичне релігієзнавство. Колективна монографія. За редакцією професорів А.Колодного і Л.Филипович. – Київ: Українська конфедерація журналістів та Українська асоціація релігієзнавців, 2012.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ НА ПИТАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Знання студента на державному екзамені оцінюються за стобальною шкалою з наступним переведенням балів до національної шкали та шкали ECTS, яке здійснюється в такому порядку:

Шкала університету	Національна шкала	Шкала ECTS
90-100 балів	5 – відмінно	A
80-89 балів	4 – дуже добре	B
65-79 балів	4 – добре	C
55-64 балів	3 – задовільно	D
50-54 балів	3 – достатньо	E
35-49 балів	2 – незадовільно	FX
1-34 балів	2 - неприйнятно	F

Оцінка **«Відмінно»**. Відповідь студента базується на рівні самостійного мислення з елементами творчого підходу. Знання структури курсу, теми викладеного питання, вміння скласти розгорнутий план з поставленого питання, вміння користуватись понятійним апаратом, точність формулювань, вміння синтезувати знання з декількох тем, грамотне і логічне викладення матеріалу. Студент володіє різнобічними навичками і методами розв’язання поставленої задачі, показує глибокі знання із спеціальності, вміння самостійно викладати їх зміст, робити узагальнюючі висновки.

Оцінка **«Дуже добре»**. Відповідь будується на рівні самостійного мислення. Знання структури курсу. Дає відповіді на запитання грамотно і по суті. Програмний матеріал ґрунтовно засвоєно. Можливі несуттєві помилки в засвоєнні деяких неосновних питань. Студент володіє різнобічними навичками і методами розв’язання поставленої задачі, показує глибокі знання із спеціальності, вміння самостійно викладати їх зміст.

Оцінка **«Добре»**. Відповідь будується на рівні самостійного мислення. Добрі знання структури курсу. Дає відповіді на запитання грамотно і по суті. Програмний матеріал освоєно. Можливі несуттєві проблеми в освоєнні деяких основних питань. Студент вміє використовувати свої знання для аналізу сучасної дійсності, показує знання з спеціальності та іншої передбаченої програмою літератури.

Оцінка **«Задовільно»**. Знання основної частини програмного матеріалу курсу. Вміння розкрити основні поняття і категорії дисципліни. Програмний матеріал засвоєно недостатньо ґрунтовно.

Знання основних напрямлень підвищення ефективності виробництва на підприємстві.

Оцінка **«Достатньо»**. Знання структури курсу. Знає зміст основних категорій і понять дисципліни. Студент не знає значної частини програмного матеріалу, припускається суттєвих помилок.

Оцінки **«Незадовільно»**. Студент не знає значної частини програмного матеріалу, припускається суттєвих помилок, не знає змісту основних категорій і понять.

Розподіл балів здійснюється наступним чином.

I питання –20 балів;

II питання –20 балів;

III питання – 20 балів;

IV питання – 40 балів.